

---

## HYPOSTASES OF NATURALISM IN ENGLAND

---

Conf. univ. dr. Ana-Maria DUDĂU\*

\*Universitatea „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu

**Abstract:** *Naturalism corresponds to a philosophical conception according to which reality is reduced to what exists in the present, namely to what is visible, tangible, and measurable. Whereas the subjectivity of the Romantic and the perspective of the Realist once lay at the center of the world and sustained it, thought and subjectivity now withdraw from reality, which, deprived of its internal cohesion, disintegrates into a multitude of fragments. Detached, thought contemplates the reified world—either on the verge of dissolution or already shattered into fragments.*

**Keywords:** *objectivity, reality, referents, determinism, communication*

**Contact details  
of the  
author(s):**

-

Naturalismul corespunde unei concepții filosofice, potrivit căreia realul se reduce la ceea ce este în prezent, adică la ceea ce e vizibil, palpabil, măsurabil. În timp ce subiectivitatea romanticului și gândirea realistului se aflau în centrul lumii și o susțineau, acum gândirea și subiectivitatea se retrag din realul, care, nemaiavând liant intern, se descompune într-o multitudine de fragmente. Detașată, gândirea observă lumea reificată—gata să se desfacă, sau desfăcută în frânturi.

Metoda naturalistă a fost criticată, spunându-se că i-a lipsit profunzimea ce i-ar fi permis să descopere, așa cum făcuse realismul legile realității sociale. Din contră, se poate observa cum structura literară naturalistă revelează, prin analogie, o structură reală bine definită.

În Anglia, a deveni național era echivalent cu a deveni naturalist, așa cum în Germania însemna a fi romantic sau în Danemarca vechi nordic. William Wordsworth era scriitorul englez căruia îi plăcea să-și expună ideile prezentându-le cu perfectă meticulozitate și în imagini grandioase,

zugrăvind într-un tablou perfect întreaga populație a Angliei de Nord, cu munții și lacurile de o frumusețe excepțională ale acesteia.

Cea mai profundă tendință a vremii respective o reprezenta naturalismul – redat în opere ca "Don Juan" al cărei autor este lordul Byron, sau în "The Cenci" scrisă de Percy Bysshe Shelly. "În Anglia doctrina naturalistă este atât de puternică încât traversează supranaturalismul romantic promovat de Samuel Coleridge, la fel de mult ca și credința în revelația Bisericii Anglicane din creația artistică a lui William Wordsworth, precum și liberalismul revoluționar al lordului Byron sau interesul istoric al lui Walter Scott." <sup>1</sup> În cadrul operelor scriitorilor mai sus menționați, naturalismul nu este dominant doar în cadrul convingerilor lor personale, ci și în orientările lor artistice.

Iată ce spunea criticul George Brandes despre realismul englez: "Acest realism, mustind de vigoare are la bază diferite însușiri englezești, cum ar fi iubirea de țară sau față de mare. Majoritatea poezilor ce apar în această perioadă sunt fie de la țară, fie marinari. Dintotdeauna muza englezilor este amica moșiilor și a castelelor". <sup>2</sup>

O altă caracteristică a naturalismului englez o reprezintă interesul lor pentru lumea animală, cu predilecție spre animalele domestice, ca urmare a dragostei lor față de căminul englez. O veche tradiție engleză spunea că Anglia ar fi regina mărilor, prezentate ca simboluri ale libertății. Se poate observa abundența de picturi cu subiect marin sau acvatic.

Raportată la societate, doctrina naturalistă devine revoluționară, așa cum se întâmplă în cazul lui Jean Jacques Rousseau, din a cărui operă literară reiese dorința arzândă de independență națională, care ducea chiar la o tendință de radicalism.

Ca urmare a iubirii și admirației față de natură, copii, țărani și animale, William Wordsworth, inițiază naturalismul, ca dragoste față de natura exterioară. Când vorbim de Samuel Coleridge însă, situația se schimbă, deoarece naturalismul său se împletește cu romantismul german contemporan, pe care îl urmează pe teritoriul legendelor și al superstițiilor, însă fără a fi prins în excesele lui nesăbuite, datorită tratării naturaliste și a receptivității sale față de pământ și mare – de fapt, față de elementele realității.

---

<sup>1</sup> George Brandes, "Principalele curente literare din secolul al XIX- lea, Ed. Univers, 1978, pag. 396., trad. de Yvette Davidescu

<sup>2</sup> George Brandes, op.cit., pag. 397

În ceea ce privește proza realistă, aceasta s-a făcut simțită prin intermediul unor scriitori ca : Charles Dickens, surorile Bronte, William Thackeray și nu în ultimul rând George Eliot ( Mary Ann Evens în realitate ).

**Charles Dickens** a fost unul din scriitorii a căror autobiografie se regăsește în lumea rece și meschină pe care o zugrăvește în opera sa. El a fost un realist prin excelență și un fin observator al vieții, luând atitudine asupra faptelor umanității, mereu având obsesia mizeriei sociale, a răutății semenilor săi și a nedreptăților care se săvârșeau. Concepția și viziunea sa realistă au fost alimentate de ura față de capitalism și simpatia pe care o manifesta pentru mica burghezie căreia aparținea și pe care o vedea ca pe un model de virtute.

În romanele sale, Charles Dickens redă exclusiv partea neagră a societății și a timpului său, formată din judecători corupți, avocați escroci și președinți vânzători de iluzii deșarte , cu prevederi absurde ale legilor, cu trăgănarea premeditată a proceselor și cu regimul dur de închisoare, după cum poate fi observat în romanul "Pickwick Papers", în care realismul apare utilizat ca o tehnică stilistică, lucru evidențiat prin prezentarea condițiilor mizere în care bolile, mâncarea proastă și mediul infect îi produc traume fizice și psihice personajului.

Întreaga sa operă, din care se pot cita cele mai cunoscute romane: "Oliver Twist", "Marile speranțe", " David Coperfield", aduc în prim plan omul simplu, fără complicații profunde, de ordin filosofic sau existențial, înzestrat cu o bunătate ce duce la slăbiciuni care-l fac simpatic, om împovărat cu o viață grea și mezeră, prezentată cu un realism critic de mare forță și expresivitate.

Asemenea personajelor pe care le-au conturat în opera lor, **surorile Bronte** au trăit într-un mediu cenușiu și rigid într-o familie nefericită, experiență ce le-a imprimat o viziune sumbră asupra vieții. Cele trei surori Bronte au reprezentat un moment important în realismul englez. Opera lor se individualizează printr-o ușoară poetizare a suferinței, a răbdării, a împăcării cu destinul, întâlnită și la Charles Dickens.

**Charlotte Bronte**, o fire introvertită și o sentimentală abandonată de soartă într- societate utilitaristă și ipocrită, va trăi o viață întreagă în sărăcie și tristețe, identificându-se în mare măsură cu personajele sale. Romanul care i-a oferit celebritate a fost "Jane Eyre", - adevărat protest contra multor aspecte ale vieții timpului, a imoralității aristocrației, a ipocriziei și a fanatismului religios. Nota de originalitate a romanului este văzută ca o puternică aspirație spre eliberarea de prejudecățile sociale și spre egalitatea dintre femei și bărbați.

De un realism și mai puternic este **Emily Bronte**, autoarea romanului "La răscruce de vânturi". Acest roman este în mare parte o poveste de dragoste, însă nu una prezentată în manieră romantică, ci în cel mai realist mod cu putință, cu personaje tipice secolului al XIX-lea.

Catherine și Heathcliff trăiesc o iubire imposibilă datorită personalităților foarte diferite, dar și a mediului care influența foarte mult personalitatea oamenilor. Cathy se va căsători cu un bărbat de societate, însă sentimentele pentru Heathcliff nu o vor lăsa niciodată să fie fericită. Această iubire le va marca în mod dramatic existența și îi va distruge sufletește. Însă toate acestea sunt firești din moment ce romanul îmbină deopotrivă dragostea și răutatea într-un cadru emoțional neechilibrat în care pasiunea rămâne mereu castă, iar senzualitatea lipsește cu desăvârșire.

Mai puțin populară decât surorile ei, **Anne Bronte** se face remarcată de critica literară prin romanul "Agnes Grey", considerat o autobiografie a celor cinci ani în care a trăit experiențe triste lucrând ca guvernantă în mai multe case burgheze. Demnă de reținut și foarte impresionantă este scena în care i se interzice să meargă la înmormântarea propriului tată, cu un cinism și o răutate aproape naturalistă. Ca și în romanul surorii sale Charlotte, "Jane Eyre", aceasta redă suferințele și abuzurile îndurate de o tânără femeie condamnată să trăiască într-o lume meschină, o lume a bărbaților.

**William Makepiece Thackeray** este în mod cert un realist critic, fiind totodată legat de cele mai bune tradiții ale literaturii engleze, de marile descrieri sociale ale secolului al XVIII-lea. În opera care i-a adus celebritatea – "Bâlciul deșertăciunilor", acesta face critica falselor valori sociale ale Angliei de la începutul secolului al XIX-lea. Titlul are ca sursă de inspirație alegoria lui John Bunyan, "Progresul pelerinilor", în care Creștinii și Evangheliștii trebuiau să treacă în drumul lor spre cer, printr-un oraș numit "Deșertăciune". Aici satirismul atinge apogeul, demascând atmosfera anului 1848, care a însemnat atât pentru Anglia, cât și pentru întregul continent un moment de afirmare a forțelor democratice populare.

Cu un realism remarcabil, William Thackeray creează un întreg tablou uman alcătuit din oameni buni și răi, meschini sau binevoitori. În ciuda virtuții și cinstei Ameliei, aceasta nu-și va aduce fericirea. Dinpotrivă, în ciuda moralității exemplare, va descoperi că bărbatul pe care îl iubește plănuia să o părăsească pentru Becky, cea care își căuta un loc în înalta societate prin orice mijloace. Năzuind încă din copilărie la o viață luxoasă, cu mult superioară nivelului ei social acesta se va folosi de toate atuurile și va reuși să se impună în lumea aristocrației. Cuvintele cu care se încheie romanul: "*Ah deșertăciune a deșertăciunilor! Cine este oare fericit în această lume? Cine își*

*îndeplinește dorințele sau este satisfăcut de reușita sa?"*<sup>3</sup>, au rămas celebre în literatura universală, prin capacitatea lor de a cuprinde esența rațiunii de a fi a omului.

Frescă amplă, realistă a societății, "Bâlciul deșertăciunilor" impresionează prin mesajul său plin de sarcasm. În locul eroilor model, aduce în prim plan antieroi, indivizi ai ticăloșiilor mărunte, oameni imorali, reduși pe o scenă al cărei păpușar tragea sfori numai de el văzute.

**Anne Mary Evans** debutează în literatura engleză sub pseudonimul George Eliot. Din cauza societății misogine în care trăia, a preferat să adopte un nume bărbătesc sub care să-și protejeze scrierile, care probabil ar fi fost ignorate și condamnate la anonimat dacă s-ar fi știut de la bun început că aparțin unei femei. *"Realismul promovat în romanele sale este cel de tip socialist, făcând observații asupra gustului "epocii victoriene", prin cultivarea elementului melodramatic și a concepției despre suferința purificatoare, a unui oarecare rigorism puritan și a tendinței moralizatoare prea evidente."*<sup>4</sup>

Romanul care a făcut-o celebră și în urma căruia nu și-a mai putut ascunde identitatea a fost "Adam Bede" – povestea unei tinere ce iubea un aristocrat, fiind părăsită apoi de acesta și condamnată pentru infanticid. Din opera ei se poate deduce o profundă exploatare a caracterului uman. Crezul său artistic a fost acela că destinul uman este influențat în egală măsură de caracterul fiecăruia și de condițiile exterioare.

Promovând pesimismul și suferința, ca forme supreme de simțire umană, naturalismul, din dorința de a reflecta cât mai exact adevărul, exagera uneori prin negativismul său excesiv, prin reducerea ființei umane la latura sa pur biologică, în care totul era legat de temperament și instinct, prin promovarea ideii că existența umană nu presupunea decât mizerie, răutate sau dezechilibru psihic. Lucru dovedit de existența unor personaje pozitive în romanele de factură naturalistă, chiar dacă, din cauza circumstanțelor și a evoluției acțiunii se dezumanizează treptat din cauza banilor (cel mai adesea) sau a unor trăiri manifestate la nivelul inconștientului se schimbă radical și se degardează moral și spiritual.

<sup>3</sup> W.M.Thackeray, "Bâlciul deșertăciunilor", Ed. Minerva, București, 1972, pag.406

<sup>4</sup> Ovidiu Drîmba, "Istoria literaturii universale", vol. II, Ed. Saeculum, București, 1999, pag. 295

## BIBLIOGRAFIE

1. **Brandes**, George, *Principalele curente literare din secolul al XIX-lea*, Ed. Univers, 1978, trad. De Yvette Davidescu.
2. **Ciocârlie**, Livius, *Realism și devenire poetică*, Editura Facla, Timișoara, 1974.
3. **Conn**, Peter, *O istorie a literaturii americane*, Ed. Univers, București, 1996, trad. și note de Cosana Nicolae și Dalida Pavlovici.
4. **Drîmba**, Ovidiu, *Istoria literaturii universale*, vol. II, Ed. Saeculum, București, 1999.
5. **Hangiu**, Ion, *Reviste și curente în evoluția literaturii române*, Ed. Didactică și pedagogică, București, 1978.
6. **Iliescu**, Adriana, *Proza realistă în secolul al XIX-lea*, Editura Minerva, București, 1978.
7. **Zalis**, Henri, *Naturalismul în literatura română*, Ed. 13 Decembrie 1918, București, 1983.